

1. 1. 1. 1. 1.

ԼՕԳԵՅԻՆ, ԴԸՂԵՐԿԻՆ, ՏՆՏԵՍԿԻՆ, ԵՒ ԲԸՆԸՄԻՐԿԻՆ

ቶኒሲያ-ቶኒሳላ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲՈՒՍԱՍԱՆ : Տէրութեան այժմեան պաշտօնեա-
նելը : - Գաղղոյ դեսպանին Բեդրոպուրկէն
մեկեկու լուր :

ԽԱՌԷ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
Մօրուքի և ընչոցքի վրայ խնամատարական և
պատմական տեղեկութիւն :

• R U L E B O O K

ՆԵՐՔԻՆ ԸՈՒՐԵՐ

1. Եկեղեցիները և քահանայությունը պարտավորված
 2. Եկեղեցիները և քահանայությունը պարտավորված
 3. Եկեղեցիները և քահանայությունը պարտավորված

Ի. Ռուսը պաշտօնական կերպով
 իմացաւ, որ Ռուսաց զօրքերը Իրութ
 քեան մեղսան և Սիլաւաիս մասն,
 Վալաքիա ալ մտնելու զխաւսորու
 թեամբ։ Ըսանց Ի. Դրան գործակ
 ցութեանը՝ իւր տէրութե ամբողջա
 կան մէկ ձևանի վրջ այս շարժումը հար
 կաւ զինքն վշտացուեալ և զարմացուց։
 Ուստի ցաւելով կը տեսնէ յիշեալ իշ
 խանութեց խաղաղասէր և հաւատա
 րիմ ժողովրդոց բնական երկիրներու
 այսպէս զօրաց լանձնակներէ ոտնակու
 լալու վտանգի մէջ գտնուիլը։ Դժուար
 է իրեն համաձայնել այսպիսի յարձու

Լսեցէ՛ք զառ, հաճեցանք, որ յառ-
կապէս Ոռւսոյ համար եկեղեցի մը
և հիւանդանոց մը շինուի Լըռուսայէ-
մի մէջ, անահկ որ յիշեալ ազգիւս քա-
հանանկրուն և ուխտաւորներուն հա-
մար խնդրած շնորհումներն ալ չի-
մերժուեցան :

Ի. Վրան կողմէն ժամանակին մեծ տերութեանց հաղորդուած պաշտօնական ծանուցումներէն տեսնուեցաւ, որ Վեհափառ Սուլթանին կողմաբարութիւնը պարտաւորէ բաւական հաւատարմներ տալով վարատելու այն ամեն կասկածները, որոնց պատճառաւ Վեհ ծագեցաւ այն իրաւունքներուն, հաջեւորական արտօնութիւններուն և ազատութիւններուն վրայ, որոնք յունաց եկեղեցիները և եկեղեցականները ստացան են Վեհափառ Սուլթանին կողմէն :

Վեհափառ Սուրբանը այն արտօնութիւններուն որ և իյէ մէկ մասը ետ առնելու կամ իրենց օգտակարութիւն համար հաստատուած անոնց վայելումը չափաւորելու բնաւ միտք չունենալէն զատ , Երբեմն Վաշտեբախան Վեհափառութիւնը փառք կը համարի իրեն զանոնք հրապարակաւ վերստին հաստատելու և արգարտութեան և դժուր լինանք սկզբանց հաւատարմի կենսով, զանոնք առնել քննութեան ապահովելու իր խոթիքի Շէրիֆով վաւարացեալ իւր ձրը հրովարտաւ մը տայով որն որ

Ի. Գրուշովիչը պատրաստ է Վ. Զ. սեմամայիլ Նիսեյցոսի կոմսին մայիս 19 թվում գրած նամակին յուշիս 4/16 թվում տրուած պատասխանին մէջ պարունակեալ քարեկամութեան և սիրոյ խոստովանքները կրկնելու, և տակաւին յօժարութիւն ունի, թէ որ Ռուսի տէրութիւնը հաճի այնպիսի կարգադրութեան մը, որ Վ. Զ. Կախաւ Սուլթանին սրբազան իրաւանցը չի զգչելով Ռուսաց կառավարութիւնը գտնէ, արտաքոյ կարգի զեսպան մը խրկելու Ս. Ինգրասպուրի, որ Ռուսիոյ կառավարութեան հետ խոսակցելով՝ այս նպատակին հասնելու մի ջոցներ գտնէ:

Իսկ Վսեմափայլ Նեհեղոստ կոմսին նամակին մէջ Օսմանեան հողը զօրք մայրենիւս գիպուածին վերաբերեալ կտորին գալով, Ի. Դուռը արդէն յայանեց, որ չի կրնար ընդունիլ. և քստ որում չի չեալ նամակը ինչպէս նաեւ Օսմանեան պաշտօնէից պատուաւ իւրեք անմիջապէս 1841 ին դաժնադէրած թիւը ստորագրող տէրւոյ Թեանի հաղորդուեցաւ, յայտնի է որ այս գիշուարին ինքրոյն փրպ աւելի մասն

Այս պարագաներուն վրայ և այս նկատմունքներով, Վեհափառ Սուլթանին կառավարութիւնը տեղի ունէր յուսալու, որ Սէնչիքոֆ իշխանին ինդիպնէ հաճութիւն չի տայլ արգրացնելու համար ցուցած հիմնաւոր սխառմանները, և որոն ուզածը չընորհելու մասին անհնարութեան մէջ դնուելը և քսնի քսնի անպամ երկու բարձր կողմանց մոեքմական յարաբերութիւնները վերասին հաստատուելուն համար յայտնած անկեղծ փութիւնը կը հասկցուին, և Ռուսիոյ կառավարութիւնը աւելի արդար զգացմունքներ կունենայ իր սրբոյ :

Բ. Ղուսեփ իր այս յուսոյն պարագայ ելելով տեսնելով մեծապէս կը ցաւի, մահուանից որ Ռուսոյի կայսեր բարձր բարեմասնութիւնները, ծանուցեալ արդարասիրութիւնն ու չափաւորութիւնը չեն թողուր իրեն եւ թաղելու, որ խորին Վեհափառութիւնը իւր ինքիբը ուղիղ բանի տեղ տրցար իրուանց վրայ հիմնելու տեղ ուրիշ հիմներու վրայ հիմնելու ցանձնառու ըլլայ, և դեռ մօտ օրերս թէ Վեհափառ Սուրբանին և թէ Նշուած պահանջներէն ապաւանտով ապագայը յիշ հաւատութիւն տուաւ Օսմանեան կայսերութեան պարտիւր պահելու և անոր անկախութիւնը հաստատ պահելու փափար ունենեալուն վրայ:

Լճաւորիկ իրաց վիճակը երբոր Բ. Դուռը պաշտօնական կերպով լըր կ'առնէ, որ Ռուսաց զօրքի՞րը սահմանագլխին անդան :

Թե որ Ռուսիոյ կառավարութիւնը խնդրոյն նիւթ եղած կրօնական արարօնութիւնները պարտաւորիչ գրով մը կամ մաւրհակաւ (սէնէտ) մը հաստատուելու խնդիրը Վայնարձըրի դաշնագրութեան վրայ հիմնել կեցե՞ր է, դիտելու է, որ այն գաշնագրութեան եօթներորդ յօդուածին Ա. մասին մէջ պարունակեալ՝ բրիտանեական կրօնքը և անոր եկեղեցիները պաշտպանելու և խոստումը ընդհանուր է ուստի Ռուսիոյ տէրութեան այս խօսքին վրայ դրած զօրութեան անորոշումը և մասնաւորապէս յունաց կրօնքին յատուկ պաշտպանութիւնը ընելու իմաստ մը չի տեսնուիր անոր մէջ:

Ինչ և իցէ, թէ որ Բ. Ղուսէ
քրիստոնէից կրօնքը և եկեղեցիները
պաշտպանելու անհոգութիւն կամ
զանցառութիւն ընէր, անժամանակը
միայն պէտք կ'ըլլար ըրած խոստմունք
քը միտքը ձգել վերցիշէալ գաշնադ-
րութիւնը առջեւը գնելով. և յայտնի
է, որ այս նոր առաջարկութիւնը չէր
կրնար հիմնել այն գաշնադրութեան
կրօն, ըստ որում Բ. Ղուսէ յունա-
կան կրօնին արածութիւններն ու ա-
զատութիւնները առանց որ և է մէ-
կուն խնդրելուն և միջնորդութեանը
չնորձած է: Լեղարեւ Բ. Ղրան առ-
ախը կը պահանջէ անոնք հաստատ-
պահել թէ հիմուն թէ ասկէց ետքը
և իր հպատակացը համար ունեցած
հոգածու և խնամող գրութիւնը՝ այս-
քանոր իր միայն անորոք կը ղնէ: Կոյսե-

բազմաթիւ հրոսակները, որ ամեն կրօնից արտօնութիւններն ու ազաւորութիւնները կը հաստատեն, հրապարակաւ կը վկայեն այս մասին ի. Վրան ունեցած հաստատ գիտաւորութեանցը. անանկ սր; առանց երկմտութեան, օտար տէրութեան մը ասոր համար միջնորդութիւն ընելը ամենեւին հարկաւոր չէ: Սիւն թէ, ըստ որում Ռուսիոյ կառավարութիւնը ինչ և ինչ պատճառաւ կասկած ունեցաւ այս կրօնական արտօնութեանց վրայօք, և յունաց կրօնքն ալ Ռուսիոյ Օգոստոսիան կայսեր և իր հպատակաց մեծագոյն մասին կրօնքն է, ի. Վուռը այս նկատմունքներով նոյնպէս և երկու տէրութեանց մէջ միջնեւ հիմա տակաւին գտնուած բարեկամական յարաբերութեանց ակնառութիւն ընելով ետ չի կենար ամենեւին այս մասին բաւական ապահովութիւն տալու հաստատ գիտաւորութեանէն: Իայց թէ որ կառավարութիւն մը իր իշխանութեանը տակը գտնուող միջնուռնուր ժողովրդեան մը եկեղեցիներուն և եկեղեցականներուն իր յօժարութեամբը շնորհած արտօնութիւններուն և իրաւունքներուն վրայ ուրիշ կառավարութեան մը հետ պարտաւոր ինչ դաշնագրութիւններ ընէ, իւր իշխանութիւնը յիշեալ կառավարութեան հետ բաժնած կ'ըլլայ, որով իր սեփական անկախութիւնը կը սլնջացնէ:

Իսկուբեան իշխանութեանց վրայ յօք ի. Վրան և Ռուսիոյ տէրութեան մէջ հաստատուած դաշնագրութիւնները բնաւ մէկ կերպով չեն ներքեր Ռուսիոյ տէրութեան կողմէն այն երկրները զօրք խրկուելը և Պալթա իմանքի դաշնագրին մէջ ասոր վրայ եղած յօդուածը միայն ներքին խոսիւթիւններ ծագելու պարագային վրայ հիմնաւ է, որն որ հիմնական պարագային մէջ ամենեւին տեղ չունի: Վարձուքը պատերազմի յայտարարութիւն մը կը համարուի, որ անհակառակելի իրաւունք կուտայ ի. Վրան զինուորական զօրութիւն բանեցնելու անոր փոխարէն: Իայց ի. Վուռը իր իրաւունքը մինչեւ վերջի ծայրը քշելու դիտաւորութեանէն հեռու է:

Օտար տէրութեանց հետ ունեցած քաղաքականութեան կանոն բռնած

ըլլալով արդարութիւնը, և անով զօրացեալ, աւելի կը սիրէ իր իրաւունքը պահել, սպասելով, որ Ռուսիոյ կառավարութիւնը ինքիւն իւր յայտարարութեանցը աւելի համաձայն վարուելու ճամբու մէջ կը մտնէ: Եւս դարձին ամեն արգելքները բաւարարող նպատակաւ է, որ ի. Վուռը բաւական կը համարի առ այժմ բոլորքն այս յարձակման դէմ, ուսկից գտնուող տնտեսական իրաւունքն ունի: Եւս, բարձր աշխարհի նոր տղայացիք մը տուած կը կարծէ այն չափաւորութեանը, որ այս գործոյն մէջ սկիզբէն ի վեր ձեռքէ ձգած չէ: Եւս կը կենայ որ և է թշնամական դործէ. բայց հրապարակաւ կը ծանուցանէ, որ ամենեւին չի համար, որ այսպէս ատենը մէկ մը զօրք խրկուի Ռուսիոյ և Վալաքիայի գաւառները, որ Օսմանեան տէրութեան մը բողոքական մասունքն են, զանոնք ան տէր տան մը տեղ դնելով:

Ռուսի յայտնապէս և հրապարակաւ կը բողոքէ այս գործոյն դէմ. և համոզուած ըլլալով, որ 1841 ին դաշնագրութիւնը ստորագրող տէրութիւնները հաճութիւն չեն տար այսպիսի յարձակման մը, այս ամեն պարագաները գրով ծանուցանոնք և ինքզինքը պաշտպանելու համար զինեալ կ'ըսպասէ:

Վերջապէս ի. Վուռը խօսքը ընդունելով վերստին կը կրկնէ, թէ Վալաքիոյ Ռուսիոյ միշտ կը փափաքի Ռուսիոյ տէրութեան գտնագտնի առ ի թի տալու, որուն հաղորաւոր ապացոյց տուած է. և պատրաստ է իւր յոյն հպատակներուն կրօնական մասին ունեցած բոլոր գտնագտնի առ ի թիւնքը վերցնելու: Եւ թէ Ռուռը Տեղեաց մասին հաւորուցում ըլլաւ, և Ռուսիոյ տէրութեան դէմ ընելու կերպով յիշեալ խնդիրը լուծուեցաւ, և թէ ի. Վուռը

թիւներ տալու, որպէս զի ամեն կողմ մը գոհ ընելու կերպով եղած կարգադրութիւնը բոլորովին հաստատ է:

Լ. Պօլս 2/14 յուլիս 1853
(Ա Շէփուա 1719)

Ռուսաց Վանուբեան բանակին ըստ պարագայ իրաւունք իշխանը Ռուսա

ւիայի և Վալաքիայի երկրները մտնելու առին հետեւեալ յայտարարութիւնը ըսաւ յիշեալ Օսմանեան գաւառներուն ժողովրդեցը:

Ինակիչք Սիւտաւիոյ և Վալաքիոյ:

Իմ զոստափառ Տէրս Վալաքիոյ լայսը ինծի հրամայեց ձեր երկիրը մտնալ բանակով մը, որուն հրամանատարութիւնը ինծի յանձնելու բարեհաճեցաւ:

Սեք ձեր երկիրը կը մտնենք, չէ թէ աշխարհակալութիւն ընելու դիտաւորութեամբ և ոչ ալ ձեզ կառավարող սահմանադրութիւնները և հրապարակական դաշնագրութիւններով ապահովուած ձեր քաղաքական վիճակը փոփոխելու նպատակաւ:

Վանուբեան իշխանութեանց երկրները առժամանակեայ կերպով ընդունել, որուն գործադրութիւնը ինծի յանձնուած է, ուրիշ նպատակ չունի, այլ անմիջական և ազգու պաշտպանութիւն մը ընել ձեզի՝ այժմեան անկարծելի և ծանր պարագաներուն մէջ, որ Օսմանեան կառավարութիւնը չի կրնար անհապաղ դաշնագրութեան հաստատութեան ի վեր մեր կայսերական կառավարութեան կողմէն անդադար իրեն տրուած անկեղծ դաշնակցութեան մը ապացոյցները մոռնալով, մեր ամեն նէն արդարացի առաջարկութիւնները կը մերժէ և մեր ամենէն անշահախնդիր խորհուրդներուն թշնամանիչ կասկածաւորութեամբ կը պատասխանէ:

Եւս լայսը իւր երկայնմտութեամբ և Վրեւելքի նոյնպէս և Եւրոպայի մէջ խաղաղութիւնը անվերջ պահելու հաստատ փափաքովը՝ Տաշխատանի վրայ յարձակողական պատերազմ յարուցանելէ պիտի զգուշանայ, որ չափ ժամանակ որ իւր պատիւը և իր կառավարութեան շահերը իրեն ներեն:

Եւս իւր իրեն պարտք եղած հատուցումը և ապագային համար պահանջելու իրաւունք ունեցած երաշխաւորութիւնները ստանայ, իւր զօրքերն ալ վերստին Ռուսիոյ յանձնաները պիտի մտնեն:

Ինակիչք Սիւտաւիոյ և Վալաքիոյ, իւրին Վալաքիոյ տէրութեան հրամանը նմանապէս կը կատարեմ ձեզի ծանուցանելով, որ իւր զօրքերուն ձեր եր

կիրը մտնելը՝ ոչ ձեր վրայ բեռ մը պիտի դնէ, և ոչ ալ նոր տուրքեր պիտի ձգէ. գտնուած պարէնները՝ ձեր կառավարութեան հետ առաջուրէն ուրոշեալ սակով մեր զինուորական սընտուկէն ժամանակին պիտի վճարուին:

Ձեր ապագային վրայ անհոգ եղիք. ապահովութեամբ զբաղեցէք ձեր դաշտային աշխատութիւններուն և առևտորական գործերուն. հնազանդեցէք ձեզ կառավարող սահմանադրութեանց և հաստատաւ իշխանութեանց:

Եւս պարտաւորութիւնները հաւատարմութեամբ կատարելով, Վալայսը վեհանձն խնամցող և պաշտպանութեանը վրայ լաւագոյն իրաւունքներ պիտի ստանայ:

Ս. Բելէնի 20 յուլիս 1853

(Ստորագրելով) Կարապէտ:

Վալաքիոյ Վերջին լայսը ալ յուլիս 26 թուով հետեւեալ յայտարարութիւնը ուղղեց իր ժողովրդեցը:

Ս. Վերջին լայսը Վալաքիոյ լայսը Վալաքիոյ տէրութեան Օսմանեան իշխանութեան հետ:

Սեր հաւուարեմ և ամենասիրելի հայտարարութիւն յայտնի է, որ իսկապէս ինչ ժամանակէ ի վեր մեր մեծափառ նախնիները ուսում քրած են ուղղափառ հաւատքը պաշտպանելու:

Եւս վարկէնէն ի վեր որ լսուած ծային նախախնամութիւնը հաճեցաւ Ռուսիոյ ժառանգական աթոռը մեզի յանձնելու, անոր հետ անբաժանելի կերպով կապուած այս սրբազան պարտաւորութիւններուն կատարումը մեր անդադար խնամցող և հոգածութեանը նիւթ եղած է, որոնք Վալաքիոյ փառաւոր դաշնագրութեան վրայ հիմնեալ և անկէ ետքն ալ Օսմանեան Վրեւելքի հետ եղած դաշնագրութիւններուն մէջ կրկին կրկին հաստատուել են:

Եւս հոգեւորն ու խնամքներուն նը պատակն եղաւ միշտ ուղղափառ եկեղեցւոյ իրաւունքները ապահովել:

Իայց խորին ցաւ է մեզի, որ մեր ուղղափառ եկեղեցւոյն առանձնաշընորհութեանց և իրաւանց աթոռը Ռուսիոյ պարագային ինքնուրուշ և ինքնուրուշ համար:

Ստորեւ ներքին բոլոր ստացումը ձեռք բերելով իր կուսակիցներուն ամենուն ճաշակին ինքզինքը յարմարցուց:

1564 ին կերէն արգիւղեցաւ գանգուր (գըլըմըք) մօրուք ունենալու: Իայց աշխարհականները շարունակեցին մտքերն ինքնուրուշ հաճեցաւ պաշտական ձեւերը իրենց մօրուքին տալու: Իմանք բոլորաձեւ կրեցին, ու մանք սեպաձեւ (սիւրի) և ոմանք ալ քառակուսի և յրեան ելան նաև հաւաքաձեւները (եկիպազէ) ծիծեռնագէձները (գըլըմըք քուրուղու) և այլն և այլն:

Նարտարութիւնը որ շատ հանձարեղ է երբոր մարդուս ունայնութիւնը հաճելու կ'ըլլայ, հոռուէտ մոմեր հնարեց, որով մօրուքին այն ամեն նորորինակ ձեւը (որոնք վերը յիշեցինք) կ'ուտային, և ամեն պարագայի իր բաղձանայրը համեմատ կրցաւ իր մօրուքը ներկելու և անուշահոտելու:

Սեւ իրիւն մօրուքին զարդաւորեց կը կատարէին. և որպէս զի, գիշերը շաւրի, մօրուքը լուսէն:

ԲԱՆԱՍԻՐԵԿԵՆ

Վաղիոյ մէջ է. Գաբէն մինչ ԺԺ. Գաբէն մօրուքին և ընկացին Գաբէն եկեղեցւոյ և անկողնոյ դիտարարութեան պարագային:

Հարունակութիւն և վերջ 74 թուոյն:

ԺԺ. երբոր դարուն մէջ մօրուքը թագաւորական պալատը մտաւ. Փիլիպպոս Վալաքի մեծ յարգով ընդունեց զայն ու պալատականներն ալ անոր օրինակին հետեւեցան:

Իայց Փիլիպպոս Վալաքի մեծ ներշնչութեամբ սկիզբ պաշտպանը կորսնցուց: Սկսան վրան անհոգ կենալ. չիտալը խօսելով՝ իրենց կրթութեանը համեմատ քաղաքակրթութեամբ ճամբեցին:

ԺԺ. երբոր դարը լմննալու վրայ էր երբոր Վաղիոյ մէջ մօրուքին առանկ ընդարձակը անանկ սքանչելի տեսնուեցաւ, որուն նմանը դեռ մարդ չէր տեսած:

Եւս մօրուքին փառաւոր տէրը՝ Լ. Պօլսը ինքնակալ Պատրիարքն էր, որ 1392 ին Փարիզ եկաւ ու բոլոր ժողովուրդը զարմացուց իր մօրուքին վրայ: Իայց ժողովուրդը իր մեծապէս խառնած ըլլալը իմայաւ, երբոր օր մը ստուգուեցաւ որ այն Լ. Պօլսը Պատր

իարքը՝ որ Վարիզ քաղաքէն ելաւ այնքան ողորմուի ու մեծարանք զընտելով խաբէքայ մինչ եղբը, որուն պաշտօնն ալ մօրուքն ալ նմանապէս կեղծ են եղեր:

Կարողոս է. Լուդովիկոս ԺԱ. Կարողոս Բ. ու Լուդովիկոս ԺԲ. Թագաւորները անմօրուք թագաւորներ էին. և երբոր ԺԺ. Գաբէն լմննցաւ, մօրուք մէկ գէմք մը չէր մնացեր:

1521 ին Վալաքիոյ առաջինին երեսին արկած մը պատահելով թագաւորիմը երես հաստատուելու պատիւը կրկին փաստեցուց մօրուքին:

Եւս այն ընկացեալն ալ հաստատուեցան ու գեղեցիկ ձեւեր առին: Եւս Վալաքիներուն պէս վար կախուած ըլլալուն տեղը՝ հորիզոնական կեցուածք մը առին, շատ չանցաւ պարագայութիւնը եկաւ զանոնք քաղաքեց:

Իայց այս փառաւոր վերածննդեան հակառակ, մօրուքն թէ խառնակէն թիւն և թէ կրկին կողմէն շատ ընդդիմութիւն գտաւ:

Եւս ամենայնիւ այն ժամանակի բոլոր զարգացն առնանախօսները մոխի չընելով՝ պղծասէր վարդապետներ ու մեծաւորներ Վալաքիոյ ձեռքէն թիւ երկար մօրուքներ թող տուին:

Եւս բաներուն վրայ մօրուքը կրօնական նիւթերուն կարգը անցաւ, աստուածաբաններն ու իղծի տաւ

րակուսանքը լուծող վարդապետները (քաղիւխթ) ջանացին մօրուքը առնել ցուցնելու:

Պետրոսիոս Վալաքիանս, մօրուքը մերձաւոր վտանգէ մը ազատելու համար 1533 ին ելաւ քահանայից մօրուքին ջանադրութիւն մը գրեց, ու զանկա ծիրանաւոր Սեփիւրիս նուիրեց:

Ստորեւ հակառակորդները իրենց աղաղակը կը շարունակէին, երբոր Վալաքիէն ձեռքէ անցնող արտառող կուրծները ծաղրելու համար 1536 ին ելաւ երեք ձառ հրատարակեց մօրուքի վրայ:

Եւս Վալաքիէն մէջ ջանաց հաստատուեցաւ թէ ամեն մարդ պարտաւորեալ է իր մօրուքը երկնցնելու:

Եւս Վալաքիէն մէջ առաջինին հակառակը հաստատեց մեծ ճարտարութեամբ:

Ու երբոր Վալաքիէն մէջ հզօր փաստերով հաստատեց, թէ ամեն մարդ ազատ է իր մօրուքը սպիրիտու կամ թող տալու:

Եւս ժամանակի Գաբէն այս վերջի ձառին եղաւ կացութիւնը ընդունեց, ուստի ոմանք մօրուքին սպիրիտն, ոմանք թող տուին:

Եւս միջոցին թագաւորական պալատները, արքայադանները և թագածին համալսարանը յաջորդաբար պաշտպա

գրաւոր ձեւով տարեկան ելից ու մեծից քննութիւնը։
ՅՕԴ. Գ. Իշխանութեանց պաշտօնական վիճակին
և գէշ կառավարութեան մը երեսէ պատճառաւ
գեղջիկները տարեկան պահանջած բարեկարգութիւնները
խոսկան խորհրդով ի գործ գնելու համար, երկու
յամանարարական ժողով պիտի հաստատուի, մէկը
Եւրոպայի և Երկրի միջին շրջաններէն, իսկ միւրը
համարեալ Պարսկերէն բաղկացեալ, որոնց պաշտօնը
պիտի ըլլայ՝ որդէն հաստատուած կարգադրութիւն
ները քննել և արդիւնի չափաւորութիւններ առաւ
շարքի, որոնք երկրին կառավարութեան կանոնա-
ւորութիւն և միութիւն տալու աւելի յարմար ը-
լան, որոնցմէ շատ անգամ դուրի մնացած է։

Այս յանձնարարական ժողովներուն որոշումնե-
րը կարելի եղածին չափ շուտով Օսմանեան կառա-
վարութեան քննութեանը պիտի ներկայացուին, որ
Ռուսիոյ տէրութեան հետ խորհրդակցելէն և երկու
կողմէն ալ փոխարարած հաւանութիւնը ստանալէն է,
ուն, ինչպէս չափաւորութիւնները պիտի վաւերացնեն
և վերահաստատուեն։ Սակայն իսկովի Էրիֆովը պիտի
հրատարակէ։

ՅՕԴ. Դ. Դանուբեան իշխանութեանց երկր-
ները տակն ու վրայ ընդ խոսքով իրենց զօրքը
բոլոր ապստամբական շարժումներէն շուտով զտ-
ւելու և հաստատուելու իշխանութեանը յարգել
տալու համար, կառավարութեան ձեռքը պիտի արարական
գործութիւն մը տալու հարկաւորութիւնը տնտես-
ւով, երկու կողմէն կառավարութիւնները պատ-
շտօնաւորութիւն, որ առ օրուան օրը երկրին մէջ չը-
տող Ռուս և Օսմանեան զօրք մէկ մասը հան թողան-
ք և մնացածը պիտի վարչապետի և Ստրասպուրի սահմա-
նապահ զօրքին ղեկավարէ պահպանելու համար
որակէցին, որ առ այժմ 25-էն 30-000 զօրք թողան-
ք իրարմէն իրարմէն կողմէն և վերջինս առ-
ժամապարտեալ իշխանութիւնը հաստատուելէն
ետեւ, երկու գաւառներուն մէջ 10-000 հոգի պիտի
մնայ իրարմէն իրարմէն միմեկին որ ներքին կար-
գադրութեանց գործերը ընձան և երկու գաւառ-
ներուն որ ներքին իշխանութիւնը բոլորովին հա-
աստատուի։ Ետքը երկու տէրութեանց ալ զօրքը
բոլորովին Դանուբեան իշխանութեանց երկրներէն
գաւառ պիտի լինէ։ Բայց ծառ տեղ մը պիտի կենան,
որպէս զի կարող ըլլան անմիջապէս ներս մտնելու,
երբոր իշխանութեանց երկրներուն մէջ ծանր դէպ-
քեր պատահելով, ինչպէս միջոցը կրկին ի գործ դը-
նելու պէտքը յուշեն։ Բայց մեկ կողմէն ալ հոգ
պիտի տարուի ընդհանուր Դանուբեան մը կազմելու
չորսը ընդհանուր, այնպէս որ ինչպէս զօրքերը թէ ի
րենց հրահանգով և թէ ինչպէս օրինաւոր բարե-
կարգութեան հաստատ մնալուն բաւական երաշխա-
ւորութեան մը յոյս տան։

ՅՕԴ. Ե. Երկու կողմէն զօրքերուն ինչ-
եղ երկրները կեցած ժամանակը երկու կառավա-
րութիւնները ալ հան մէկ մէկ արտաքին կարգի գոր-
ծակալ պիտի ունենան մէկը Ռուս և միւրը Օսման-
Այս յատուկ արձանագրութեան պաշտօնը պիտի ըլլայ
գործերուն ընթացքը գիտել և ծանր պահանջներուն
մը կամ երկրին խաղաղութեանը վնասակար միջոց մը
տեսած ժամանակները միարժեքութեամբ իրենց կար-
ծիքը կամ խորհուրդը յայտնել կառավարութեան։ Յե-
նաւ ապաքին կարգի գործակալներուն երկուքին ալ
մի և նոյն պատուէրները պիտի արուեստ երկու կա-
ռավարութեանց համաձայն տնտեսութեանը, Այս
պատուէրները պիտի յուշեն անոնց իրենց պարտա-
ւորութիւնները և իշխանութեանց երկրներուն գոր-
ծուցը մէկ բանեցնելը իշխանութիւններուն առօրինա-
նը։ Երկու գործակալները նաև խորհրդակցի պիտի
ըլլան մէկ մէկու Գ. յօդուածին մէջ յիշուած յանձ-
նարարական ժողովներուն անդամներ ընտրութեանը
վրայ, և ժողովներուն տեսած գործերը վրայ տեղե-
կութիւն պիտի տան իրենց կառավարութեանցը, ու
նոյն վրայք իրենց անփական գիտողութիւններն ալ
աւելցնելով։

ՅՕԴ. Զ. Երկու գաւառներու իշխանութեան
քի պիտի տեսէ, այս պայմանագրով լրամագին ետեւ
երկու տէրութիւնները Դանուբեան իշխանութեանց
այն ժամանակի վիճակին նայելով, որիչ տնտես-
նախնիները պիտի ընեն, որոնք ինչպէս գաւառնե-
րուն բարեկեցութիւնն ու խաղաղութիւնը երկար
ժամանակ ապահովելու անհնաւ աւելի յարմար և ա-
մենէն աւելի յատուկ դատուին։

ՅՕԴ. Է. Յայտնի է որ ներկայ դաւադրու-
թիւնը բացառիկ պարագաներէ յառաջ եկած և սահ-
մանաւ ժամանակի մը համար հաստատուած ըլլալով,
վարչապետի և Ստրասպուրի վրայք երկու տէրու-
թեանց մէջ եղած հին դաւադրութիւնները չի կրն-
նար բնաւ խոխուել, և բոլոր հին դաւադրութիւննե-
րը՝ որ Արքիմուսպուլի դաւադրութեանը վերա-
հաստատուած են, իրենց բոլոր զօրութիւնը և յարգը
կը պահեն։

Կարելիաց եօթը յօդուածները վճռուելով և
ընդունելով, մեր պարագրութեանը և մեր նշան-
նարարական իշխանութեանը կողմէն կըրտեցան և
Բ. Դանուբեան իշխանութեան փոխանակ անոր, որ բարձ-
րագոյն մեծ Եւրոպայի և Վերսալի արտաքին
գործք պաշտօնական մեզի տուին։

Լաւորելու ի Պալատ Լիման 19 ապրիլ 1849.
(Ստրասպուր)
Վալտեր Թիլլեր, Բ. Դանուբեան
Իշխանութեան փոխանակ անոր, որ բարձ-
րագոյն մեծ Եւրոպայի և Վերսալի արտաքին
գործք պաշտօնական մեզի տուին։

Ինչեալ շարժում կայսերական հը-
րահման։

Դանուբեան իշխանութեան կառավարիչ
Սէն-Մարի փաշան Լաւորելու արտաքին
կառավարիչ անունեցաւ։

Ինչպէս որը (Եւրոպայ), Կաղդոյ,
Բուսիոյ և Բաւարիոյ գետաւանները
Բարձրագոյն իշխան փաշային ծո-
վեցեանք բնակարանը քաջին Պալատ

Իլիման և երկար տեսութեան ըրին
անոր հետ։ Կը հաստատեն, թէ այս
տեսութեան նպատակը (Օսմանեան
և Ռուսիոյ կայսերութեանց մէջ ծա-
գած վեճը խաղաղութեամբ վերջացը
ներել միջոց մը գտնել էր առանց Բ.
Դանուբեան, շահուցը և գերա-
գոյն իրաւանցը ամենափոքր վնաս մը
բերելու։

Յիշեալ տեսութեանէն ետեւ Բարձ-
րագոյն իշխան փաշան Զարափի
կայսերական պալատը գնաց և (Քոս-
տանուպոլ) ինքնակալին հետ խորհրդակ-
ցեցաւ։

Երբ իրկուներ Բարձրագոյն իշխան
Կարաբոսին տուել և հետեւեալ օրը
Բ. Դանուբեան պաշտօնէից ժողով եղաւ։

Կը ենթադրեն, թէ այս երկու ժո-
ղովներուն մէջ ալ կրկին օրունան
գետաւանց ժողովին մէջ եղած խոր-
հուրդներուն վրայ զբաղեցան։

Երկու շարժի օրը մեծ տէրութեան
գետաւանները թորիւտի շոգեմաւով
պաշտօնական գիրեր իրկեցին իրենց
կառավարութիւններուն։

ԱՐՏԱԳԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԿՈՒՄ. Յուլիս 1-ին հասարա-
կաց խորհրդարանին մէջ Հրէից բա-
ղաքական անկարողութիւնները վերջը-
նելու նպատակաւ կառավարութեան
պաշտօնէից պատրաստած օրինագրին
մէջ 1) որտ Սթանբուլի առաջարկած չա-
փաւորութիւնը 182 քուէ առաւելու-
թեամբ մերժուեցաւ։

Սթանբուլի պատերազմին տա-
րեդարձը այս տարի չի կատարուեցաւ
1) նորայի մէջ։ Ետհանի բանակին
մէջ ալ նոյն օրը ամենեւին հանդէս
չեղաւ։ 2) Եւրոպայի իշխանակու-
թիւնը չի կատարուելուն պարտաւոր-
ւելու Սթանբուլի Զեյթին Զեյթին Զեյթին
բարեկամ դրացիի մը սրտին մէջ տը-
խուր իշխանակներ շարժեցնելու հա-
մար է։

Յուլիս 28-ին Վ. Վիթթորիա
Թագուհին նորածին որդւոյն մկը-
տութեան հանդէսը կատարուեցաւ։
Եւրոպայի Լիթուանիա - Ռուս - Տեսան-
Լիթուանիա գրուեցաւ։

ԳԱՆՆԱԿ. Փարիզ 2-րդ Կայ-
սեր հօրեղորորդի Կարլուսին իշխանը
Հելթոթի և Սենթ (Սենթ) մէջ պատ-
րաստուած բանակները տեսնելու եր-
թալով, զօրքերը Կեյթ Կայս աւազակ-
ներով զինքը ընդունեցին։

Կայսերական հրամարտակա Զամ-
լէն ծովագետը Սիլեզիական ծովու
Կաղդիական նաւախումբին հրամա-
նատար տեսնանեցաւ. փոխանակ Լա-
սիւս ծովագետին։

Տեղաւորութիւն յուլիս 3-րդ Թերթին
մէջ կը կարգանք, թէ Ռուսիոյ կայսեր
բանակի օգնական Սիլեզիոյ իշխանը
Փարիզ հասեր է։

ԱՄՍՏՐԻԱ. Դանուբի եզերքէն եկած
նամակները կը ծանուցանեն, թէ Լիւստ-
րիոյ տէրութիւնը՝ որ Լիւստրի ինքնա-
րոյն մէջ Լիւստրի, Կաղդոյ և Բուս-
իոյ տէրութեանց հետ համաձայն կը
վարուի, Սիլեզիա և Սիլեզիոյ մէջ ու-
նեցած զօրաց Թիւրք կրկնապատկեր է,
և բանակ մը ծաւալելու համար է գէպի
Դանուբեան իշխանութեանց սահմա-
նապահը։

ՌՈՒՍՏԱՍՏԱՆ. Յայտնի է, որ այս
օրերս պաշտօնէից փոփոխութիւնն է-
ղաւ Ռուսիոյ կառավարութեան մէջ,
Լիւստրի Ս. Բեդրապուրիէն արդ-
ուած վերջին լուրերուն նայելով այժմ-
եան պաշտօնէից կտորեկաց ջոցա-
կը։

Իտալիայի կամ զօրապետ և բա-

նակի օգնական, կայսեր պալատին
պաշտօնակա և թղթակցութեանց ընդ-
հանուր տնօրէն։

Եւրոպայի կամ ատենադպիր կայ-
սերութեան և արտաքին գործք պաշ-
տօնակա։

Չերիքէթ իշխան հեծեալազօրաց
սպարապետ, պատերազմի պաշտօնակա
և խորհրդոյ նախագահ։

Պ. Պրէթ. կայսեր անձնական խոր-
հրդակցի, գանձուց պաշտօնակա։

Բիսպէթ. կամ հետեւակաց զօ-
րապետ և բանակի օգնական, տէրու-
թեան կալուածաց վերատեսուց։

Սէն-Սիլեզի իշխան մեծ ծովագետ,
Լիւստրի կամ արտաքինութեան պաշ-
տօնակա։

Պ. Պիլիքթ. հետեւակաց զօրա-
պետ, ներքին գործք պաշտօնակա։

Եւրոպայի իշխան կայսեր անձ-
նական խորհրդակցի, հասարակաց կը-
թութեան պաշտօնակա։

Պ. Զիթթ. կայսեր այժմեան
անձնական խորհրդակցի, կայսերութեան
եւրոպայի ընդհանուր քննիչ։

Բիլլի Սիլեզի իշխան բանակի օգ-
նական, ծանաղարհներու և հաղոր-
դակցութեանց վերատեսուց։

Կը լինէ, թէ Լիթուանիոյ իշխա-
նայ Կաղդոյ գետաւանի Ռուսաց զօ-
րքերուն Սիլեզիա մտնելուն համար
բողոքելով, իւր անցագիրը (բացառութեան)
ուղղել է անկէց մեկնելու համար։

ԻՍԼԱՄ ԼՈՒՐԵՐ

Կաղդոյի բարեկամ առաջնորդ
գերապետ Տ. Կարիէլ սրբազան
արքեպիսկոպոսը ժամանակէ մը ի վեր
ուղիք ցաւ ունենալով, օգափորու-
թեան համար անցեալ շաբթու Բա-
միւս հասեր է։

Եւրոպայի Կաղդոյ հոգեւոր
հովիւ, Կըն Բաղդա Բաղդա
պատուական լուսնիւր, ազգասիրա-
բար հոգ տանելով իւր ինձանցը
յանձնեալ բանաւոր հօտին մանկանցը
վրայ, բանիբուն հայ վարժապետ մը
գտաւ Կահիլի գաղղիին համար, որ
բաց ի հայկարանութենէն Կաղդո-
րէնի, Կաղդիւրէնի, Թուրքիւրէնի և
ուրիշ հարկաւոր գիտութեանց եւս
տեղեկ է։ Ուստի տարակոյս չունինք
թէ Կաղդոյի յարգի հասարակու-
թիւնը ինձանցը գոհ պիտի ըլլայ ի-
րենց Սրբազան Կաղդոյէն, որ այս
պիսի պատուական վարժապետ մը
ձեռք կըցաւ ձգելու։

Օմիւսիոյ նախկին կուսակալ
վեսմաիյալ Լի փաշան անցեալ շա-
թու իր ընտանեացը հետ մայրաքա-
ղաք հասաւ։

Եւրոպայի Պարսից գետաւանը
Սիլեզիա իշխան Բ. Դանուբեան գնաց
և Բարձրագոյն իշխան փաշային
հետ տեսնանեցաւ։

Կայսերական նաւատորմին վրայ եր-
կու նոր նաւեր ալ սուեցան անց-
եալ շաբթու, արքունի նաւարանին
մէջ նորոգուած։ Սիլեզիա Փրագաթինը
38 թնդանոթով և Սիլեզիա կրկնա-
յարկը 86 թնդանոթով։

Օսմանեան կառավարութիւնը
500,000 զուռուշ յառկացուց Կիլիկի-
կէն մինչեւ Պրոսպա շինուելու վրայ
եղած ծաւալուն լծմանը համար։

Վոնեայէն եկած նամակները կը
ծանուցանեն, թէ ցորենի և Կարիի
հունձը խիստ աղէկ է եղեր այս տա-
րի, բայց ափսոս յուսացուածին չափ
առատ չի պիտի ըլլայ։

Եւրոպայի երեքշաբթի կամուրջին
քովերը ծովուն մէջէն խեղդուած մար-
դու մը մարմին հանուեցաւ, որուն
վրայ վերքի նշան մը չի տեսնուելով կը
կարծուի թէ գիպուածով խեղդուե-
ր է։

Եւրոպայի երեքշաբթի բարձրա-
պատիւ ծովակալ կայսերական նաւա-
խումբը տեսնելու երթալով, հրամա-
նեց որ 5 նաւ, որոց 4-ը Փրագաթին և
1-ը Եւրոպայի, նաւատորմիկէն զատուին
և Սիլեզիա երթան պահպանութիւն
ընելու համար։ Բանի մը ժամու մէջ
Կիլիկի նաւերը պատրաստուեցան և
նեղուցէն դուրս ելան։

Եւրոպայի երեքշաբթի գիշեր ժա-
մը 6-7-ին միջոցները Լիւստրի տար
Պալատ Պալատ թաղին մէջ հը-
ղէկ պատահելով, տուն մը այրեցաւ։

Թուրքիոյ և Տրիպոլիսի 20
հազարի չափ զօրք կ'ապստուի այս օ-
րերս մայրաքաղաքին մէջ, ուր պիտի
հանին նաև Կաղդոյի ծովային և
ցամաքային զօրքերը։

Եւրոպայի Կաղդոյի 25 թու-
ւով հետեւեալ կը գրեն։

Եւրոպայի կրգրին, թէ երեք
Ռուս լուսններ բռնուեցան Վաղար-
շի և Սիլեզիա մօտերը, Լիւստրի փաշային
գիմարը տարուելով խոտովա-
նեցան, որ Օսմանեան բանակին շարժ-
մանը ու պատրաստութիւնները գի-
տելու համար իրկուած էին։

Վաղարշի յուլիս 27-րդ Թու-
ւով հետեւեալ լուրերը կուտան։

Պատերազմական պատրաստութի-
ններ կը շարունակին։ Եւրոպայի 30 հա-
զարի չափ զանազան կարգէ զօրք ան-
ցան, որոց 5000-ի չափը հոս թաղուե-
ցան Սիլեզիա փաշայի զօրապետին և
տեղակալ Սիլեզիա փաշային հրամա-
նատարութեան տակ, և մնացած 25,000-ը
Եւրոպայի իրկուեցան, ուստից Լիւստրի
փաշան զանոնք զանազան տեղ և Լիւ-
ստրի կեդրը իրկուեցան։ Կրկին թէ
20,000 հոգեւոր չափ ալ ուրիշ զօրք հա-
սեր և Եւրոպայի վերին Պալատիսթա-
նէն, և անոնք ալ զանազան տեղ և
Դանուբի եզերքը իրկուեցան, բայց
ի 4000 հոգիէ, որոնք Եւրոպայի
հաղան կեցած են։ Եւրոպայի զօ-
րապետը քանի մը վաշտ հեծեալազօրք
Կաղդոյէն իրկուեցաւ և Սիլեզիա մէկ
փաշան որ երկար ժամանակէ ի վեր
Եւրոպայի պահպան զօրաց հրամա-
նատարութեան կ'ընէր, Ռուսուգ
իրկուեցաւ։ Սիլեզիա փաշան Եւրո-
պայի հրամանատար անուանեցաւ։
Եւրոպայի փաշան Սիլեզիա իրկուեցաւ
և վերջապէս Սիլեզիա փաշան Եւրո-
պայի կենայ։ Եւրոպայի պատերազմի պա-
շար անցաւ տակից, և շատ ալ զօրք
կ'ապստուի։ Եւրոպայի աշխատու-
թիւնները կը շարունակին։ Բանի մը
բերք նորոգուեցան, մնացածներն ալ
կը նորոգուին։ Կաղդոյ ըստած հը-
րուանդանին (պուռուս) վրայ 5 մեծ
թնդանոթներով անոնք մը շինուեցաւ։
Կրկին թէ քաղաքին դուրսը երեք ու-
րիշ ամրոց ալ պիտի շինուի։

Կաղդոյի մէջ և բոլոր ներսի կող-
մերը պայրամին օրը քրիստոնեաները
շարգեալ խոսք կար, բայց պայրամը
կատարեալ խաղաղութեամբ անցաւ։

Եւրոպայի ուրբաթ Լիւստրի Եւ-
րոպայի մը իւր երկու տարեկան որ-
դին Կաղդոյէն Սիլեզիա արտաքին առջև
ծովուն մէջ խեղդուեցան ետեւ ծովեզը
թաղելու տեսն, մէկը կը տեսնէ և
կ'երթայ տեսնութեան զինուորներուն
ինձը կուտայ, որոնք կուտան և ինչ-
եալ սրբապատիւ եղեւնադորքը կը
բռնեն բանտը կը տանին։

Եւրոպայի օրը հինգ հայազգի պա-
տանիք փոքրիկ նաւակով մը Կուստա-
բուլ-առջև Թիւրքիոյ տեսնան ան-
գրէն Զեյթին մը վրանի կեդր և
նաւակին խորտակելով մէջընտէն եր-
կուք խեղդուեցան։

Կաղդոյի (Եւրոպայ) յուլիս
27-րդ Թու-ւով առնուած նամակները կը
ծանուցանեն, որ Կաղդոյ հիւսիս-ու-
թիւնը աւելի ոտստակացի է հան այս
օրերս, և ամեն օր բազմաթիւ մար-
դիկ կը մեռնին։

ԽԱՐԱԳԻՐ=ՏԵՕՐԵՆ

Գ. Ս. ԻՌԻՒՄԵՆ

Գ. ՊՈԼԻՍ Ի ՏՅԱՐԱՆԻ Ե. ՄԻՒՆԵՍԻՍԵՆ